

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 47 (1933)

Artikel: Lescha de polizia p'il ludvl. cumin lumneza : projectada ils 5 de fevrer 1850 e d'in ludvl. oberkeit sanctionada
Autor: Glion, Tuor
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-203933>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 13.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

LESCHA DE POLIZIA
P'IL LUDVL. CUMIN LUMNEZA
PROJECTADA ILS 5 DE FEVRER 1850
E D'IN LUDVL. OBERKEIT SANCTIONADA.

Publicada da Dr. Al. Tuor, Glion.

Art. 1.

Ei vegn scamondau a tuts mulinèrs de mòler sin s. domengias e firaus reservai, e quei sut peina d'in fr. Mo il temps d'unviern, en gronda scarsitat d'aua, han las auctoritats ecclesiasticas e civilas dil liug il dreitg de dispensar els de quella scomondada.

Art. 2.

Ei vegn als Fuornèrs scomondau de far paun sin domengias e firaus commondai per bonn. El medem temps eis'ei era defendiu de dar fiuc als fuorns avon tucrar de di e suenter l'Ave, Maria, e quei sut peina dedina Δ .

Art. 3.

Sur tut temps digl onn vegn ei scomondau de far schnekèra.

Art. 4.

Tut far rascha et encavrir lenna vegn absolutamein scomondau, e tgi che surpassa tenor lescha cantonalla, vegn strofiaus.

Schegie che quella Lescha de Polizia dattescha pèr digl onn 1850 sto ella esser fatga sin fundament de terminaziuns bia pli veglias, ella para ded esser fatga, sch'ins considerescha entgins artechels, avon 100 ni 150 onns, ed ei en quei grau fetg interessanta.

Haiel fatg numerusas rescherschas en Lumnezia, mo ton sco jeu hai pudiu eruir, haiel anflau ch'ei existi mo aunc in auter exemplar de quella lescha en Lumnezia.

Art. 5.

Mintgin, che vegn officialmein camondaus, sco pardetgia von il competent derschader, ei obligaus de render obadientscha, sut peina d'ina fallonza suenter circumstanzas. Il Salari dedina pardetgia ei 10 bazs a di cun 8 rs. per ura.

Art. 6.

Ton las parts, sco contraparts camondadas officialmein de comparèr e risponder a dreitg, en obligadas de render obadientscha sut peina de portar tuts donns e cuosts, senza sufficientas stgisas.

Art. 7.

Ei vegn scamondau de portar fiuc, ton dadina casa en l'otra, sco era dadin bageitg en l'auter u sin viadi e zvar sut peina dil risarciment dil donn e dedina Δ.

Art. 8.

Era vegn ei scamondau de far fiuc els uauls sut peina da frs. 3—20.

Art. 9.

Tgi che fa donns vid pomèra u freitg dil feld vegn scharfamein strofiaus, cun eung restituir compleinamein il donn caschunaus.

Art. 10.

Las respectivas Vischneucas u Hofis en obligai de mantenèr vias, puns e pioings sin lur territori; en cas contraris vegn il competent derschader, suenter haver admoniu quellas, restabilir puns, vias e pioings sin donn e cuost dellas respectivas renitentas Vischneucas.

Art. 11.

Aschi en ils vischins obligai de tenèr avièrt ils fòss e tenèr si classiras per schurmjar il donn dil proxim, e quei sut peina d' 1—2 Δ.

Art. 12.

Tuts vischins en obligai de comparèr a Vischneunca officialmein camondada, nun havent sufficientas stgisas. Ils vischins

encuntercomi, che comparen buc, en obligai de setenèr vid la conclusiun prida dil raschuneivel pli della radonada visch^{ca}.

Art. 13.

La fumeiglia dellas alps pon buca dir giu lur survetsch suenter Calonda marz, sch'els fussen gie pladi suenter Calonda marz, nun ina pli che sufficienta stgisa.

Art. 14.

Ei vegn scamondau alla fumeiglia dellas alps de far marcanzia cun rauba della tegia sco dar rauba per tabac, vinars e. a. v. e quei sut peina de strof.

Art. 15.

Ei vegn melsanavon scamondau alla fumeiglia dellas alps de far almosnas sin domengias e firaus nundispensai, sinaquei che la paupra glieut strapazien buca las domengias e fiastas.

Art. 16.

Alla fumeiglia dellas alps vegn ei cautras scamondau de far almosna als Betlers, Vagabunds, e senza lubientscha dils Arpa-geuns, e quei zvar per impedir la marschadeigna ton sco pusseivel.

Art. 17.

Era vegn ei scamondau de manar lenna ord ilg uaul Naul, auter che p'il diever dellas tegias, che han ils dreitgs.

Art. 18.

Deigi negin prender ord las alps nuorssas ni vender quellas, senza mussar la contranoda, u al pastur, u al Cautegia, sut peina de 2 Δ

Art. 19.

Ei vegn lubiu alla fumeiglia dellas alps de tener ina buiss cargada per defender la rauba ad els recomandada. Sch'enqual — in vegn en tegia sut schliatta mira, senza sedar d'enconoscher, en ils fumeilgs obligai de sedefender, et en càas pli urgents, era far diever dil sitom cargaus.

Art. 20.

Eis ei scamondau de prender nuorssas ni auters thiers giud territori jester, senza mussar avon la contranoda al gierau de quei liug, seigi attun u primavera.

Art. 21.

Sch'in sesaffla sin viadi cun thiers e sto schar vegnir denter ils Sès, thiers jasters sin via, sch'ei quel tel obligaus de senter si elg emprem liug per schar anavos quels, cun indicar danunder che quels darivien, e quei sut peina da 2 Δ.

Art. 22.

Mintgin ei obligaus de dar en al gierau de siu liug enteifer 8 dis thiers jasters, che fussen en ses mauns, seigi suenter il scargar dellas alps u ilg attun, cur che quels vegnen teni en nuelg, e zvar sut peina d'ina Δ.

Art. 23.

Sin ina talla denunzia en ils sigrs. gieraus obligai de far de saver quei al ludvl. Offeci, il qual vegn puplicar el feilg public e conceder in termin fixau, sinaquei ch'il vèr patrun de tals thiers possi far valèr sia pretensiun. Spirau quei termin crodan ils thiers lura tier al Fondo pauperil dil liug.

Art. 24.

Aschia vegn ei era scamondau a tgi ch'ei seigi de faulsifichar nodas de thiers, avon ch'il termin indicaus el feilg public seigi spiraus e quei sut peina d'ina Δ.

Art. 25.

Tgi che carga thiers en logens senza dreitgs vegn strofiaus suenter marets.

Art. 26.

Sch'in sesurvescha d'in thier u outras caussas buca sès e senza lubientscha dil vèr patrun, vegn suenter marets vegnir strofiaus; aschi era, sche quei thier u caussa ei buca destinada tier quei diever.

Art. 27.

Ei vegn scharfamein camondau, che tuts vischins duessen observar de far ira lur thiers cul pistur e la sera metter en quels en lur respectivs nuèls, per impedir il donn de lur proxim, e quei sut peina da 30 rs. per tgiâu.

Art. 28.

Ei gl'ei scamondau de seer sin cavals jasters, sco era alla fumeglia ded alps de dovrar quels oreifer quei che fa baseigns per las tegias, e quei sut peina da 2 Δ.

Art. 29.

Ei vegn scamondau scharfamein ton als vischins sco ad jasters de far marcanzia cun tgei qualitat rauba, che seigi sin domengias e firaus nundispensai, sut peina d'ina Δ.

Art. 30.

Aschia vegn ei era scamondau de portar buordis p'il cumin entuorn en Val et ord'il cumin sin dumengias e firaus reservai sut peina d'ina Δ.

NB. En risguard dils Fhurmans vegn il tschentamen cantonal cudisch 3, pag. 181, observaus.

Art. 31.

Per impedir, ton sco pusseivel, la pupir'en nossa vallada vegn ei caudenvi scamondau de comprar pomas e vinars cun greun u cun outra rauba; sonder mo lubiu de comprar quels dus artichels p'il danèr blut, e quei sut peina da 2 crunas.

Art. 32.

Vegn ei scamondau elg entir cumin de dovrar tabac seigi cun fimar, schligniar u trèr avon ils compleni 20 onns, sut peina da 2 Δ.

Art. 33.

A tuts ustiers eis ei scamondau de dar ora bubrondas, sco vins e vinars, duront ils ss. Offecis de domengias e firaus nundispensai, e quei sut peina da 2 Δ.

Art. 34.

Ei glei totalmein scamondau de cargar e scargar biestgia sin domengias e firaus nundispensai, priu ora cass extraordinaris,

sco p. e. sin temps de mal'auras, u en malsoginas d'enqual, nua l'auctoritat civila et ecclesiastica vegnen a dar la lubientscha suenter ils baseigns. Tut quei sut peina da 30 rz. per tgiau.

Art. 35.

Per tgi che cumpra si biestgia e catscha quella sin domengias e firaus nundispensai sin via, seigi a casa sia u en auters logens, vegn ei mess la fallonza dedina cruna.

Art. 36.

Il midar biestgia seigi cun ni senza cadeina sin domengias e firaus nundispensai ei totalmein scamondau, priu ora cass extraordinaris, sura dils quals las auctoritads ecclesiasticas e e civilas dil liug han de decider, e quei sut peina de 30 per tgiau.

Art. 37.

Tgi che pasculescha sès thiers sin territori jester senza lubientscha, vegn suenter marets a vegnir strofiaus. A riguard pascular maisees vegn ei observau ils dretgs sco vivon.

Art. 38.

Eisei scamondau de segar ellas alps e pistiras senza lubientscha dils vèrs patrums, e quei sut peina d'ina Δ.

Art. 39.

Ei vegn sut greva peina scamondau de pinar lenna ord la Caglia Clarina sil territori de Vrin.

Art. 40.

Er'eisei scamondau de pinar lenna ord la Caglia denter la pun de Degien e la pun de Surcasti per baseigns dellas vias, semigliontamein sto ei vegnir observau culla caglia de Miedra e quella della pun Tui, sco era cullas lennas sut la via de Tersnaus tochen en tier ilg Itschèss de Val, per baseigns dellas vias els loghens malsegirs.

Art. 41.

Tgi che posseda thiers nuscheivels, sco tgiauns, ei obligaus d'indemnizar il daventau donn, et era dismetter quels thiers.

Art. 42.

Nigins survients pon ir ord lur survetsch avon che haver faitg valer lur sufficientas rischuns al gierau dil liuc: Sche quei daventa po il patrun encurrir p'il donn. Ei aber il patrun la cuolpa, ch'il survient sto s'absentar dil survetsch, lur ei quel obligaus de pagar ora l'intira pagaglia.

NB. Art. 42 auda nro. 41 et Art. 41 auda nro. 42.

Art. 43.

Tgi che rump' en la noitg escha, faniastras, barcuns, u outras caussas de siu convischin, et aschia disturbesch'il ruaus de quel, vegn suenter marets strofiaus.

Art. 44.

Il portar bitschier ei totalmein scamondau, sut peina dedina Δ.

Art. 45.

Ei vegn scamondau a mintgia vischin de tenèr si domisdus mauns il di de cumin u de dar duas vuschs, ella medema fischenta, era scamondau de votar tier las electiuns de cumin a tuts quels, ch'en buca vischins de cumin, e quei sut peina d'ina Δ.

Art. 46.

Tgi ch'entscheiva scandal il di de cumin, dis de processiu u tier outras radonanzas, crod'ella fallonza da 10 crunas.

Art. 47.

Tgi che disturbesch'il ruaus public, ne violescha parsunas, thiers, bageitgs u outras caussas en ina moda nunlubida, vegn a vegnir traitgs en censura.

Art. 48.

Tgi che fa grobas schmanatschas sur dedina ni l'otra u pliras persunas, u cun plaids ner uaffens, sco tuts quels che pitgiassen sin ina ner pliras persunas per far dil mal a quellas, e quels, ch'insulteschan cun grobas e e nunlubidas expressiuns Suprastonzas ton ecclesiasticas, sco civilas, sco era tuts quels, che fabricheschan complôts nunlubi encunter siu convischin, vegnen, tenor marets, traitgs en censura.

Art. 49.

Tgi che assistescha tier disuniuns, malas paschs u disturbescha sez il ruaus vegn strofiaus suenter marets.

Art. 50.

Ei vegn scamondau de parter or ils tscheins baselgia, spendas, e parvendas (?) pli satil che sin ina curteuna il greun, il piaun mesa crena et ils danèrs pli satil che 30 rs. e quei sut peina da 30 rs.

CONDIZIUNS TRANSITARIAS.

Art. 51.

La lescha da Polizia, sto vegnir, tenor conclusum dil ludvl. Oberkeit, legida giu mintg'onn sin Vischneunca de Calonda marz en mintgia Vischneunca.

Art. 52.

Tgi che compara buca sin quella vischneunca ha de attribuir a sesez la cuolpa, en cass ch'el vegn buca suenter als sur allegai artichels.

Art. 53.

Sch'affons ni ugadaì surpassen il tschentamen della lescha de polizia, sch'en ton ils gieniturs, sco ugaus responsabels per tuts donns.

Art. 54.

Tuts vischins en obligai de dar en a lur respectivs geraus u alg Offeci Magistratual ils surpassamens a quels enconoschens della lescha da polizia p'il cumin Lumneza, e quei sut peina dedina cruna, tgi che tralasca cun malezia.

Art. 55.

L'Auctoridad de Polizia consistent'ord 8 commembers dil ludvl. Oberkeit, vegn a trèr en las fallonzas, tenor lescha, e dar ina scharfa admoniziun a quels, che surpassen quella.

Per commissiun d'in ludvl. Oberkeit,

il Scrivont en Offeci:

G. B. Albin.